

FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja

*A „Szulejmán szultán és kora”
kiállítás elé*

Várhatólag szeptember első napjaiban nyílik meg a Magyar Nemzeti Múzeumban az a nagyszabású kiállítás, amely a magyar-török kulturális kapcsolatok újkori történetének mérföldköve lesz. Különleges aktualitást ad a tárlatnak, hogy egybeesik a hazánk sorának alakulásában oly jelentős szerepet játszó, világviszonylatban a legjobban ismert török uralkodó, Szulejmán szultán születésének 500. évfordulójával.

Hasonlóan gazdag Szulejmán kiállítást először Washingtonban rendeztek 1987-ben, majd London, Párizs, Berlin, Sydney adott otthont a remekműveknek. Kisebb-nagyobb változtatásokkal ugyanaz a kollekció járta világot, s ezt a helyi adottságok függvényében egészítették ki. A bővítés legjobban talán a párizsi rendezőknek sikerült, akik lengyel, német és osztrák intézményektől is kaptak kölcsön kiemelkedő darabokat.

Hazánkba is a legjava jön a Topkapı Sarayı Múzezi, a Çinili Köşk és a Türk ve İslâm Eserleri Müzezi páratlan kincseinek. Mintegy kilencven műtárgyról van szó, s ezek teljes keresztmetszetét nyújtják a 16. századi szeráj-művészetnek. Káprázatos ötvösmunkák, gazdagon díszített kéziratok, szultáni öltözetek, gyönyörű porcelánok, fa-, elefántcsont és gyöngyházberakásos műtárgyak érkeznek Isztambulból. Ehhez a csodálatos anyaghoz közel ötven Magyarországon őrzött darab társul, főleg a Magyar Nemzeti Múzeum és az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiből, illetve olyan városainkból, ahol ko-

molyabb török kori emlékek maradtak ránk (Eger, Ozora, Pécs, Szolnok).

A közvetlenül Szulejmán szultán személyéhez köthető emlékek száma általában is elég alacsony, s így a kiállításon sem az ilyenek lesznek túlsúlyban. Közülük az európai műhelyekben róla készült portrék több-kevesebb hátséggel idézik fel markáns arcát. A gyermekkori ruháinak mondott öltözetek hitelességében több szerző is kételkedik, az egyik kaftán esetében azért, mert azt láthatólag nem hordták. A szultán jatagánján viszont világosan ott az évszám, a 933. hidzsra év, amely 1526. október 8-án kezdődött, azaz a mohácsi nagy győzelem után remekelte számára az udvari mester, Ahmed Tekeli. Vitathatatlanul Szulejmán költeményeit tartalmazza a Muhibbi Divánja címmel szereplő két színvonalas kötet, hisz bizonyossággal tudjuk, hogy ezzel az írónévről jegyezte verseit, amelyek a kor szokásainak megfelelően főleg szerelemről és más magasztos témákról szóltak, de itt-ott a hadjáratokra is kitértek. Utóbbiakról színesebb, bár nem mindig valósabb képet nyújtanak a történeti munkákba került miniatúrák, melyek közül a mohácsi csatát bemutatónak a középpontjában ül fekete lovon a szultán, de őt látjuk azokon is, amelyeken János Zsigmondot vagy Barbarossa Hajreddint fogadja. Az uralkodó személyéhez kötődnek azok az iratok is, amelyeket nevében bocsátottak ki, tetejükre díszes kézjegyet rajzolva.

Jóval lazább a szultánnal való kapcsolat akkor, amikor az általa építtetett Szülejmánije dzsámit ábrázolták, akár midőn makettjét vitték végig III. Murád fiának körülmetélkedési ünnepségei során, akár midőn egy nyelvtani munkához fűzött későbbi magyarázat sajátos lejegyzési módja rajzolja ki annak körvonalait.

A többi kiállításra szánt műtárgynak már nincs közvetlen köze Szulejmán szultánhoz. Mindazonáltal nagy részük kimondottan a szeráj műhelyeiből került ki, így áttételesen kötődnek az uralkodóhoz. Jó néhány műtárgyról azonban nem bizonyítható, hogy 1520 és 1566 között keletkezett, mégsem érezzük úgy, hogy kiállításuk felesleges, hiszen szervesen illeszkednek a Szulejmán kori stílusokhoz és formakincshez; azok kisugárzási körében születtek. Például a Szulejmán szultán korában virágzó, az iparművészet több ágát is átható, legtisztábban talán a tintarajzokon megfigyelhető száz stílus levél- és virágmotívumai még

hosszú ideig maradtak közkedveltek az ő halála után. De ilyenek a varázslatos izniki tálak, mecsetlámpák és korsók, nemegy ragyogó ötvöstárgy is (mint a pazar sisak és díszbuzogány). A magyar földre került kézműves munkák esetében alkalmanként nehezebb megmondani, mikor és hol készültek, bár másutt őrzött párhuzamaik sokszor segítenek e kérdések eldöntésében. Ebben a vonatkozásban azonban a legfontosabb az, hogy a hazai anyag szépen harmonizál a törökországgal, így olyan együttes jön létre, amelyik nyugodtan helyezhető bármelyik korábbi, hasonló jellegű tárlat mellé.

Nem hisszük, hogy különösebben biztatni kellene a Magyar-Török Baráti Társaság tagjait arra, hogy megnézzék ezt a kiállítást, annyit azonban a fent elmondottak fényében hozzátéhetünk: a látható anyag kivételesen magas színvonalon sűríti magába mindazt, amit az oszmán művészet Nagy Szulejmán korában alkotott.

☞ Dávid Géza

A konstantinápolyi Magyar Egylet könyvtára a múlt század ötvenes éveiben

Közismert tény, hogy 1849-ben a magyar szabadságharc bukása után sok hazánkfia menekült Törökországba.

Kossuth Lajos és kísérete az anatóliai Kütahyában, a legtöbb emigráns azonban a török fővárosban, Konstantinápolyban — a mai Isztambulban — talált menedéket. Noha a menekültek az elkövetkező, számukra kedvező politikai fordulatokban bizakodva nem tekintették véglegesnek új lakóhelyüket, már korán — 1850-ben — megalakították a Magyar Egyletet a város Madzsarda elnevezésű negyedében, ahol a hagyomány szerint már a Rákóczi-szabadságharc száműzöttei is menedéket találtak. Az osztrák császárság isztambuli követsége — ügynökei útján is — minden eszközzel igyekezett megakadályozni az egylet megalakulását, de csak annyit sikerült elérniük, hogy a tagoknak kötelezniük kellett magukat arra, hogy politikával nem foglalkoznak.

Az alapító tagok báró Orbán József házát bérelték ki. Ennek egyik termékévé vált a könyvtár céljaira. Az állomány összetételéről sajnos igen kevés adat maradt fenn. Mivel a magyar nyelvű könyvekhez ebben az időben na-

gyon nehezen juthattak hozzá, feltehetően német, francia, angol és török nyelvű művek tették ki az állomány nagy részét. Folyóiratokat és hírlapokat is járattak, hitelesen azonban csak az bizonyítható, hogy a Pesti Naplót előfizették a könyvtár számára. Az anyagi alapot a tagok által fizetett tagdíj bizonyos hányadából teremtték meg, de gyarapodott a gyűjtemény adományok útján is.

Az ötvenes évek elején az osztrák követségen állomásozó katonák megrohanták a Magyar Egylet épületét és elhurcolták az ott található iratok, könyvek és hírlapok nagy részét. Ezután újrakezdték a könyvek gyűjtését, az egyébként sokat nélkülöző emigránsok adományaitól.

A konstantinápolyi Magyar Egylet 1860-ban feloszlott, mivel a városban élő magyarok nagy része katonának jelentkezett, hogy fegyveresen segítse az egységes olasz állam létrejöttét. Valószínűleg akkor szóródott szét a könyvtár anyaga. A Magyar Egylet később újjáalakult, s nincs kizárva, hogy tagjai ismét alapítottak könyvtárat is.

☞ Batári Gyula

Ferit Zahir Törümküney

Az elmúlt években tett ankarai és isztambuli kutatóútjaim során gazdag, részben ismeretlen anyagot sikerült gyűjtenem a magyar irodalom törökországi fogadtatásáról. Különösen a 30-as és a 40-es években fordították le nagy számban magyar szerzők műveit és az áttüztetők között élen járt Számi Özerdim és Ferit Zahir Törümküney.

A napi több száz oldalas újság-szöveg olvasása közben a legnagyobb meglepetést az okozta, hogy volt olyan időszak, amikor minden héten — néha egy héten többször is — jelent meg magyar elbeszélés-fordítás a kormány lapjában! Arról előzetesen ugyan volt tudomásom, hogy Számi Özerdim volt az első egyike, aki — az ankarai egyetem hungarológiai tanszékén végzett —, és akinek jóvoltából napvilágot látott a magyar irodalmi és tudományos munkák fordításának bibliográfiája. Azt viszont személyesen tőle tudtam meg 1991-1992 telén, hogy ő maga mennyi mindent fordított le törökre. Ezeknek a munkáknak nagy része megjelent, ám számos fordítása töredékben maradt.

Ebben a cikkben Törümküneyről szeretnék szólni, aki talán legtöbbet fordított magyarból. Nevét kerestem különböző lexikonokban, antológiákban, de nem találtam, mivel nem volt a szó szoros értelmében sem költő, sem író. Lánya, Duygu Törümküney jóvoltából azonban mind életéről, mind munkásságáról több fontos részletet sikerült megtudnom.

Ferit Zahir Törümküney (Isztambul 1908 — Isztambul 1952) édesapja pénzügyminiszter volt. Isztambul híres iskolájában, a Saint Joseph francia gimnáziumban tanult, majd

1924-ben a török parlament határozata alapján a külföldre küldendő diákok közé jutott. Így került Magyarországra, ahol mezőgazdasági tanulmányokat folytatott. Hazatérve az isztambuli tudományegyetem mezőgazdasági szakán szerzett diplomát 1929-ben, és hazájában állami szolgálatba lépett.

Kezdetben a mezőgazdasági bankban dolgozott, majd a minisztertanács sajtó- és kiadói főigazgatóságánál. Végül ezen intézményben magasrangú pozíciókat töltött be. 1948-ban a külügyi kapcsolatokért volt felelős a sajtóban, majd a minisztertanács sajtó-, kiadói- és idegenforgalmi igazgatóságában Isztambulban képviselte a kormányt. 1950-1952-ben az Isztambuli Rádió igazgatójaként is tevékenykedett, a két feladatot együttesen látva el. Franciául, angolul és magyarul készítették műsorokat, ezeken belül Törümküney a közép-európai, valamint balkáni országoknak szóló adásokért volt felelős.

Közben cikkeket írt, helyzetjelentéseket készített, amelyeket Canoglu néven jegyzett. Számos fordítást készített, amelyek különböző újságokban jelentek meg. A magyar irodalomból igen sok elbeszélést, regényt fordított le, amelyeknek egy részét könyv alakban is kiadták. Többek közt Bethlen Margit, Bibó Lajos, Dénes Erzsébet, Erdős Renée, Fendrik Ferenc, Földi Mihály, Gábor Magda, Gyimesi Ferenc, Gömöri László, Harsányi Zsolt, Hegedűs Sándor, Heltai Jenő, Herczeg Ferenc, Havas Zsigmond, Inczédi Ákos, Kinizsi Andor, Lambert János, Losonczy Zoltán, Lőrincz Mária, Lőrincz Miklós, Lux Terka,

Nagy Lajos, Surányi Miklós, Sándor Kálmán, Szántó Erzsébet, Szentgyörgyi Ferenc, Sztinyai Zoltán, Pálmai Jenő, Zágon István munkáit ültette át. Lefordította Jókai Mór: Az Aranyember című regényét, amely Ankarában 1947-ben jelent meg. Földi Mihály: A század asszonya című műve 1943-ban jelent meg szintén Ankarában, Zilahy Lajos: Két fogoly című regénye 1975-ben ünnepelte tizedik kiadását Törümküney fordításában. Bónyi Adorján: Az élet és a véletlenek című munkája 1945-ben Isztambulban látott napvilágot.

Felvetődik a kérdés: milyen évek szerint válogatott? Erre még a lánya sem tudott választ adni, hogy édesapja milyen szempontok alapján választotta ki a lefordítandó műveket. Annyi mindenesetre bizonyos, hogy nagy hatással volt rá Rásonyi László személyisége, tájékozottsága, ajánlása. Nagyon színes a paletta, nagy nevű írók művei éppúgy szerepelnek a lefordítottak között, mint olyanok, akiket a hatvanas években megjelent Magyar Irodalmi Lexikon már nem is említ. Törökországban dolgozó magyar diplomaták elbeszéléseit is áttüztette törökre.

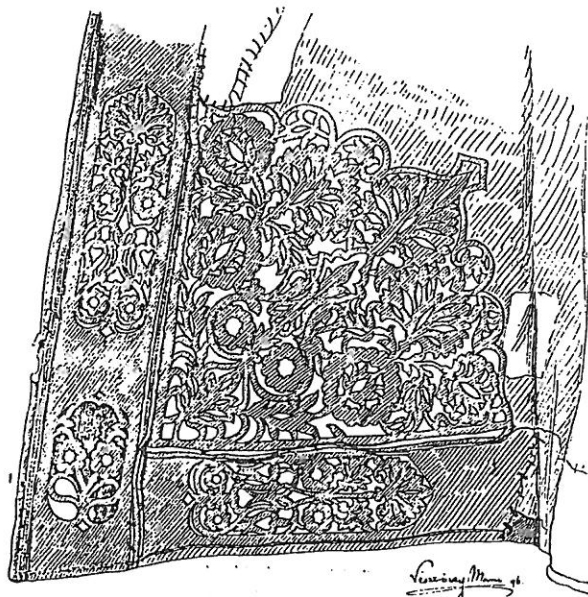
Törümküney felelősségteljes és nyugalmasnak éppen nem mondható munkája fiatalon felőrölte egészségét. Isztambulban szívroham végzett vele. Itt is temették el, a Zircirlikuyu Asri Mezarligi-ban. Azért említem a temető helyét, hogy ha közülünk valaki Isztambulban jár, ha teheti keresse meg a sírt és helyezzen el egy szál virágot rajta a magyarok nevében. Én megtettem...

✍ Nyíri Mária

Tisztelettel Fekete Lajos (1891-1969) professzor,
a török-magyar kori történelem legjelesebb kutatója halálának 25. évfordulójára

A Magyar Nemzeti Múzeum török bőrműves remeke

Fekete Lajos 1944-ben, a török kori Buda ismertetése során klasszikus megállapításokra jutott; szerinte ez időben hazánkban „az ipari munkák között elsősorban a bőrpar érdekelt említést”. „Azok a török kori jóvényszavaink, amelyek ezzel a foglalkozási ággal összefüggének mutatják, hogy a bőrpar az állati bőrök ki- és feldolgozása milyen távoli és különböző népek ismereteiből összetevődve jutott el török közvetítéssel Budára.” „A török kor után magyarországi tímárok a francia királyok meghívására Franciaországba is eljutottak, hogy ezt a mesterséget ottani szaktársaikkal megismertessék.” — A kutatás nagy lépést tett előre Fekete Lajos és Káldy-Nagy Gyula budai török számadáskönyveket ismertető 1962-es művével, valamint Kakuk Zsuzsa professzor hazánk török kori műveltségét elemző 1977. évi ta-



A Magyar Nemzeti Múzeum török bőrköpenyének rátétes virágkompozíciója



A Magyar Nemzeti Múzeum török bőrköpenye restaurálás előtt

nulmányával. Különös örömmel üdvözölhetem — a jelen témához szorosan kapcsolódó — 1980. évi kitűnő dolgozatot Gerelyes Ibolya kolléganőm tollából, amely a 16. századi budai török szíjgyártók és nyergesek tevékenységét értékeli.

Hányatott nemzeti múltunkat idéző becses történelmi tárgyi emlékek napjainkban ritkán, szinte mindannyiszor kalandos úton térnek hazánkba.

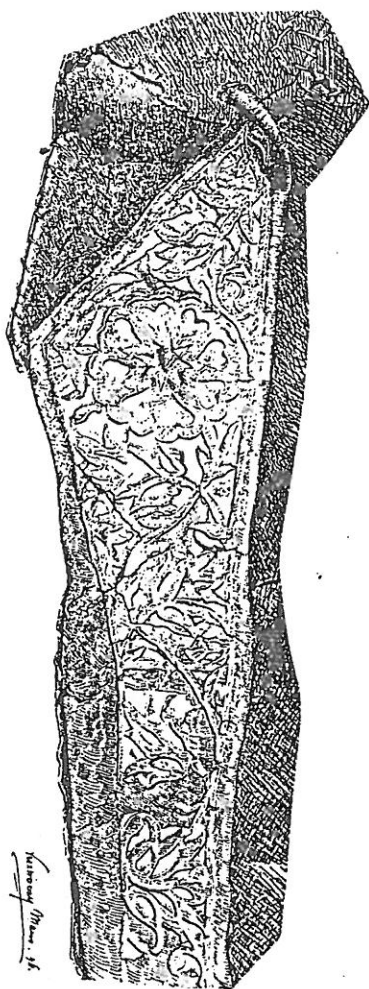
A múlt század végén, milleniu-munkra a kor legjelesebb történészei, művészettörténészei és kitűnő magángyűjtői páratlan történelmi kiállítást tartak a nagyközönség elé. A műkin-csek összegyűjtésének embertelen munkájában nagy érdemeket szerzett művelődéstörténészünk, Szendrei János széleskörű ismereteiről tanúskodó 1896. évi katalógusából ismerkedh-tünk meg azokkal a remekművekkel, amelyeket előbb soha senki nem lát-hatott együtt.

Kitűnő kutatónk itt rajzban — egyedülállóan pompás díszítményeivel

— rongált állapotú oszmán-török lovas bőrköpenyt is bemutat, sőt párhuzamként egyszerűbb kivitelű hasonmá-sa vázrajzát is közli.

Az ismeretlen helyen lappangó, szakadt, hiányos remekműről — amint ez a legtermészetesebbnek tűnik — az idők folyamán mindenki megfeledkezett. Deéd Mária és Ferenc Bécsben élő művészettörténész házaspárnak tehát multhatatlan érdeme, hogy a világon szinte egyedülálló, színpompás rátétdíszes lovas bőrköpenyre fel-figyelt, és létezését a Magyar Nemzeti Múzeummal is közölte.

A kiemelkedő jelentőségű - 15-16. század végére keltezhető — műtárgy-gyal hazánk 1969 őszén gazdagodott. A pompás viseletdarab — a hagyomány szerint — a mohácsi csatát (1526) is megjárta, majd az Almásyak egyik őse révén a burgenlandi Borostyánkő (Bernstein) várába került. Azóta a család birtokában maradt. A különleges iszlám műremeket gróf Almásy János özvegyétől, herceg Ester-

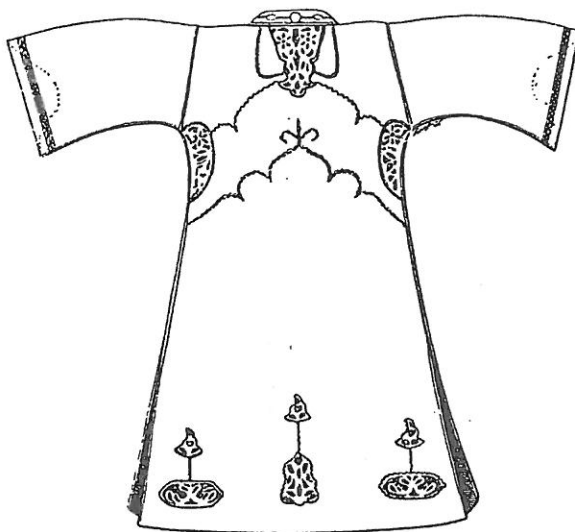


A török bőrköpeny gallérja

házy Máriától vásárolta meg a Magyar Nemzeti Múzeum.

A bőrköpeny szabásából nyilvánvaló, hogy hideg, esős időben övvel hordták; ilyenkor ferdére vágott, széles elülső szárnyai nagy darabon takarták egymást. Amikor azonban nem fogták övvel össze, szárnyai két oldalt szélesen kicsapódtak. Ez a két szárny az öltözék díszje. Érdekessége, egyben bizonyítéka is annak, hogy lovas viseletdarabja volt, hogy két oldalt derékig fel volt hasítva, tehát hátsó szárnya a lovaglásnál a ló hátára borult.

A hosszú bőrköpeny rövidebb, gombsorral záródó ruhadarabot takart, s az erre övezett szablya a köpeny bal oldali hasítéka fölött helyezkedett el. Az oldalsó hasítékot bőr rátétes, stilizált tulipán zárta le. A kaftán ujjai eredetileg is csupán a vállat és a felső kar kis darabját fedték, az alatta viselt ruhadarab viszont az egész kart takarhatta.



A brassói köpeny hátulja



A brassói köpeny elülső szánya

A sötétbarna színű bőrköpeny oldalra kicsapódó szárnyain mélyvörös, finoman kiképzett bőr rátétdíszek foglalnak helyet, amelyek viszont világoszöld és sárga pergamen alapból emelkednek ki. A szárnyak szélén függőlegesen, alján vízszintes irányban, igen gondos kivitelű, többsoros zsinórkerettel határolt szalagon váltakozva nyolc rövidebb és nyolc hosszabb egységbe összefogott, rátétes, indás-leveles kompozíció húzódik. A leírt függőleges, illetve vízszintes szalag szögletes teret zár be, amelyet központi virág köré csoportosuló nagyobb, igen gazdag és finom művi virágkompozíció tölt ki. Páratlan iparművészeti készségről tanúskodik a köpeny hátának kiképzése is. Finom vonalú szabással kialakított számárhátíves fülkébe foglaltak itt egy zöld zsinórkeretelésű, nemesen egyszerű stilizált liliomot. A hasonló jellegű díszítmények eredete a messze múltba, egészen a mi Árpád-korunknak megfelelő szeldzsuk korig nyúlik vissza (11-13. század). Megtaláljuk a szeldzsukok fafaragásain, valamint fém- és agyagművészeti emlékein, sőt a későbbi századokban (14-16.) gyakran alkalmazzák az építészetben, ötvösségben is. A későbbi iszlám kézműiparban azonban már nem találkozunk hasonló jellegű díszítményekkel.

Így a szóban forgó köpeny hátának díszje a 16. századnál későbbi nem lehet.

A köpeny gallérjának aranyfonállal hímzett díszítménye eltér a gazdag rátétdíszektől. A bőrköpeny és díszítéseinak behatóbb vizsgálata döntheti el, vajon ez a részlet egyidős-e magával a kitűnő bőrműves emlékekkel, vagy pedig későbbi pótlás. Köztük azonban nagyobb időbeli eltérés nem lehet.

Írott források gyakran számolnak be arról, hogy a 16. század vége felé a török embert a magyartól szinte csak fejfedője különböztette meg. A török turbánt vagy fezt viselt, a magyar meg süveget. Egyébként ruházatuk — a török kaftán és a magyar mente — az egykorú leírások, török miniatűrök tanúsága szerint szinte teljesen egyforma volt. Alaposabb megfigyelés után lehet csak az ábrázolások hosszú köpenyei között némi eltérést megfigyelni: a kaftánnak saját szövetéből szabott alacsony, felálló gallérja volt, míg a magyar urak széles, hátukra lógó, szögletes gallért viseltek.

A keleti ruházat — mint tudjuk — nem érte új hatásként a magyarságot a török hódítás idején. A magyarok keleties viselete már az őshazában, a török népek közvetlen szomszédságában kialakult. A török időkben az ismerte-

Szemelvények a Newspot híryanagából

A török járműexport alakulása. A magyar olvasó számára valószínűleg nem tartozik az ismertebb tények közé, amely szerint Törökország a világ jelentősebb járműgyártó országa-
inak egyike, s mint ilyen, jelentős exportőr. A hivatalos török
adatok szerint az 1994. év komoly növekedést hozott a jár-
műexport területén. Az év eleji statisztikai adatok — össze-
vetve az elmúlt év azonos időszakával — 17 százalékos nö-
vekedést mutatnak, amely — figyelembe véve a világ jármű-
iparának krónikus recesszióját — nagyon komoly és jelentős
eredményt igazol. Az iparágon belül a legdinamikusabb az
autóbusz és kisbusz export volt, amely a vizsgált időszakban
0,5 millió USD-ról 6,3 millióra növekedett. Jelentősen emel-
kedett a külföldi cégek törökországi leányvállalatainak export-
ja is. A járműexporton belül ugyan csak kis tétel a személy-
gépkocsi értékesítés, a tavalyihoz képest azonban ez is ötszö-
rösére növekedett. Vannak persze mostohább területek is ebben
az iparágban. A gumiköpenyek értékesítése például évek óta
azonos szinten stagnál. A hajóeladásokban pedig jelentős mér-
tékű visszaesés tapasztalható.

A tengeri teknősről. Mindig nagy öröm, ha kipusztulás-
sal fenyegetett állat- vagy növényfajok megmeneküléséről, sőt
újraéledéséről értesül az ember. A Földközi-tenger keleti me-
dencéjének legendás óriás teknőse (*Caretta caretta*), amely
mind a mitológiából, mind pedig a Közel-Kelet gasztronómiai
palettájáról ismeretes, az elmúlt évtizedek során csaknem tel-
jesen kipusztult. A teknős a sziklák között meghúzódó homo-
kos öblök lakója. A kifejlett állat átlagos mérete eléri az egy
métert, súlya 75–150 kg között változik. Húsáért, díszes pán-
céljáért vadászták. Tojását, mint különleges csemegét rend-
szeresen gyűjtötték. Nem kedvezett szaporodásának a turizmus
és az iparosodás terjedése sem, hiszen igen sok helyen élőhe-
lyéről elűldözték a teknőst. Tavaly azonban kedvező fordulat

következett be. A Wildlife Volunteers Association felmérése
szerint amióta a török hatóságok védett állattá nyilvánították
a teknőst és komoly rendszabályokat léptettek életbe a tör-
vényes rendelkezések megszegőivel szemben, megindult a faj
szaporodása, terjedése. Az ökológusok felmérése szerint
ma a mediterrán partszakaszon mintegy 15000 állat talál-
ható ismét.

Távközlési műhold. Júliusban tervezik a felbocsátását a
TÜRKSAT 1B távközlési műholdnak. A berendezést francia
segítséggel, Ariane rakétával juttatják fel Francia Guayanából.
A műholdra ugyancsak nagy szükség van, hiszen ismeretes,
hogy a korábbi próbálkozások (1A) nem jártak sikerrel. Ez a
távközlési eszköz fontos szerepet hivatott betölteni a török
kulturális, nyelvi, vallási, tudományos és ismeretterjesztő
programokban. A műhold nemcsak Törökország területén ja-
vítja a vételi lehetőségeket, de elérhetővé teszi a török tele-
víziós adások vételét a délkelet-európai, a mediterrán és a
középázsiai törzsek lakosai számára is. Ismerve a térség törté-
nelmi, nyelvi és etnikai kötődését Törökországhoz, valamint
figyelembe véve az elmúlt évtizedek bonyolult társadalmi és
politikai viszonyait, minden bizonnyal a TÜRKSAT 1B mű-
sorszórásának kezdete új információs lehetőséget is ad több
mint száz millió embernek.

A török sör sikere. Ha sikeres török termék, gyártmányok
után érdeklődnénk, bizony kevesen említenék a sört. Pedig
aki kóstolta egy-egy forró mediterrán napon e helybéli „fo-
lyékony kenyeret”, meggyőződhetett annak kitűnő minőség-
éről. Persze más a hazai piac és más az európai, ahol, ha
csak a 2800 közismerten kiváló és nemegyszer évszázados
tapasztalatokkal és hagyományokkal rendelkező német sörgyár
konkurenciáját vesszük figyelembe, szinte reménytelennek tű-
nik bármilyen próbálkozás. Ilyen rangos mezőnyben mégis
lehetett sikert aratni, az Efes Pilsen forgalmazása megindult
Svédországban. Már maga a tény is imponáló, de a hozzá
csatlakozó gazdasági tartalom sem kevésbé, a török sörexport
ugyanis az előző évihez képest megkétszereződött, és 8,4
millió USD forgalmával komoly külgazdasági tényezővé vált.

Jolánkai Márton

tett mentefajta széles körben használa-
tos volt. Az egykorú ravatalkép tanú-
sága szerint, az 1648-ban elhunyt Il-
lészázy Gáspár, trencsényi és lipői fő-
ispán is ilyen ruhát viselt.

A Szendrei János vázlatos rajzának
egyszerűbb török bőrköpenyét, mint
hosszabb kutatás után megállapítha-
tam, Brassó várának Bastionul Tesa-
torilor elnevezésű részlete őrizi. Meg-
ítélésem szerint ez a műtárgy a 18.
század elejéről származó balkáni ké-
szítmény.

1979-ben Ingolstadtban reprezenta-
tív iszlám kiállítás keretében intakt
hosszúujjú, remekműű, rátétdíszes
oszmán-török bőrköpenyt tanul-
mányozhattam. A Coburg várában ör-

zött műtárgy nagyon hasonlít a Magyar
Nemzeti Múzeum köpenyéhez: elülső
keretelése azonban túlságosan szabá-
lyos, szinte mértani díszítésűnek te-
kinthető. Szárnyának sarkában nem he-
lyeztek el pompásműű medailont. El-
öl-hátul azonban számos hosszabb és
rövidebb rátétegységgel töltötték ki
üres mezőit.

Coburg várának tárgyaló emléke
korban a fenti két viseletdarab közé
ékelődik. Összehasonlító anyag hiá-
nyában mind a Magyar Nemzeti Mú-
zeum, mind a Coburg vár bőrműves re-
meke készítteti helyének meghatározá-
sa bizonytalan.

Más, hasonló technikával készült
emlékhez kellett tehát fordulnunk a két

köpeny tisztázatlan kérdéseivel. Az
isztambuli Topkapı Sarayı Múzei gaz-
dagon díszített hatalmas, színpompás,
rátétdíszes szultáni bőrtérítőt őriz. A
Szerájban kiállított rangos emléket a
16. századra keltezik: a legmagasabb
igényeket kielégítő isztambuli szultáni
műhely termékének tartják. Igen való-
színű, hogy a két díszes bőrköpeny is
ugyaninnen származik: az oszmán-tör-
ök hadak két magas méltósága visel-
hette hajdan.

Az értékes iparművészeti emléket
Kocsánszky Gyuláné és Szalay Zoltán
páratlan szakértelemmel állította hely-
re; hiányait mestéri módon pótolták.

Fehér Géza